

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ -ΕΛΛΑΔΑ-

Κατερίνα Βουτέρη - Θανοπούλου
Βιβλιοθήκη Τράπεζα της Ελλάδος
Πανεπιστημίου 21
Αθήνα
τηλ. 3239379

Η βιομηχανική ανάπτυξη, στην Ευρώπη και στην Αμερική συνοδεύεται και από παράλληλη ανάπτυξη των βιβλιοθηκών.

Η βιομηχανία στηρίζεται κυρίως στο εκπαιδευμένοεπιστημονικό, διοικητικό και τεχνικό προσωπικό. Γεγονός που το γνώριζαν και το γνώριζαν οι κυβερνητικοί παράγοντες. Έτσι στα αναπτυξιακά προγράμματα κυρίαρχη θέση έχουν τα προγράμματα για τις βιβλιοθήκες και για την πληροφόρηση. Βλέπουμε λοιπόν στα μέσα του 19ου αιώνα στα μεγάλα βιομηχανικά κέντρα να ιδρύονται και να οργανώνονται σημαντικές βιβλιοθήκες που με τη σειρά τους βοηθούν να αναπτυχθεί ο τομέας της βιβλιοθηκονομίας με αλματώδη εξέλιξη. Σημειώνουμε ότι η βιβλιοθηκονομία αναπτύχθηκε τα τελευταία εκατό χρόνια και ιδιαίτερα μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Κύριο μέλημα των κυβερνήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των άλλων παραγόντων των βιομηχανικών χωρών ήταν και είναι η συνεχής εκπαίδευση και ενημέρωση του ανθρώπινου δυναμικού με στόχο την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων.

Η προσπάθεια δεν περιορίζεται στην οργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων αλλά υποβοηθείται από την οργανωμένη και τεκμηριωμένη γνώση μέσα από τις ειδικές και γενικές βιβλιοθήκες. Βιβλιοθήκες στους χώρους δουλειάς (ειδικές) αλλά ταυτόχρονα ^{στους χώρους} ~~κατοικίας~~ (γενικές-λαϊκές). Οι δεύτερες χάρη κατά κύριο λόγο στις προσπάθειες των βιβλιοθηκαρίων, των φωτισμένων ανθρώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης, εν μέρει των κυβερνήσεων και του ίδιου του λαού, εξελίσσονται σε κέντρα γενικότερης επιμόρφωσης και ψυχαγωγίας καλύπτοντας σταδιακά και άλλους τομείς όπως η γεωργία, η αλιεία, οι τέχνες, το εμπόριο κ.λ.π.

Αρκετές από αυτές τις γενικές βιβλιοθήκες εξελίσσονται ταυτόχρονα και σε ειδικές κύρους, όπως οι δημοτικές βιβλιοθήκες του Μάντσεστερ, του Μπέρμιγχαμ, του Σέφιλντ της Αγγλίας.

Ας δούμε όμως τι γίνεται πριν τη βιομηχανική επανάσταση, πριν δηλαδή τα μέσα του 19ου αιώνα. Φυσικά υπήρχαν πολλές και μεγάλες αξιόλογες βιβλιοθήκες από την αρχαιότητα ως τους νεότερους χρόνους. Όλες όμως υπηρετούν αποκλειστικά τις προνομιούχες τάξεις, τον κλήρο και την

οικονομική και διοικητική ολιγαρχία.

Μόνο με τη βιομηχανική επανάσταση οι βιβλιοθήκες περνάνε στην υπηρεσία των μεγάλων μαζών, γιατί όλοι χρειάζονται στην παραγωγή.

Ο γνωστός Άγγλος βιβλιοθηκάριος Charles Oppenheimer, στην εισήγηση του στο κοινό Συνέδριο του ASLIB, της Ένωσης Βιβλιοθηκάρων (IA) και του IIS στο Σέφιλντ, τον Σεπτέμβριο του 1980 αναφέρει.

"Από καταβολής κόσμου, η πρόσβαση στην πληροφόρηση προϋπόθετε τέτοια ιεροτελεστία, προκειμένου να πλησιάσει κανείς στην ιερή πηγή. Μόνο για μια πολύ μικρή περίοδο στην ιστορία της ανθρωπότητας, τα τελευταία 100 χρόνια περίπου -αυτό δεν ίσχυσε-. Φοβάμαι όμως λέει ο Oppenheimer ότι η ιεροτελεστία θα επαναληφθεί" και εννοεί εδώ τον κίνδυνο να περάσει η πληροφόρηση στα χέρια της νέας ολιγαρχίας, δηλαδή των πολυεθνικών. Βλέπουμε λοιπόν ότι οι βιβλιοθήκες και η πληροφόρηση ενισχύουν άμεσα και ουσιαστικά την ανάπτυξη, οικονομική και αργότερα και κοινωνική, στις προηγμένες οικονομικά χώρες αρχικά, μόνο τα τελευταία 100 χρόνια. Προηγουμένως η επίδραση ήταν αργή περιορισμένης έκτασης και έμμεση.

Πριν όμως προχωρήσω στο θέμα μου θέλω να δώσω σε αδρές γραμμές τη γενική εικόνα της πληροφόρησης ανά τον κόσμο σήμερα.

A. Χώρες με ελεύθερο οικονομικό σύστημα (Βόρεια και Κεντρική Ευρώπη - Βόρεια Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία, Ιαπωνία).

- Επίπεδο βιβλιοθηκών και πληροφόρησης υψηλό.

- Ραγδαία εξέλιξη των συστημάτων.

- Μικρή ανακοπή της εξέλιξης την τελευταία πενταετία εξαιτίας της ανάκαμψης της οικονομίας και του πληθωρισμού.

- Μείωση των δαπανών για τις βιβλιοθήκες 20%÷30%.

- Ανταλλαγή πληροφοριών σε εθνικά, περιφερειακά και διεθνή επίπεδα.

- Εντατικά προγράμματα για την αυτοματοποίηση των βιβλιοθηκών.

- Εμφαση στην οικονομική ανάπτυξη.

B. Σοσιαλιστικές Χώρες

- Πολύ αναπτυγμένα συστήματα βιβλιοθηκών και πληροφόρησης με στόχους την παράλληλη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

- Εθνικά προγράμματα βιβλιοθηκών και πληροφόρησης.

- Ανταλλαγές μεταξύ των Σοσιαλιστικών Χωρών.

- Συναλλαγματικές και άλλες δυσχέρειες για την πλήρη ανταλλαγή της πληροφόρησης με τη Δύση.

Γ. Τρίτος Κόσμος - Αναπτυσσόμενες Χώρες (Ασία, Αφρική, Νότιος Αμερική).

Οι περισσότερες από αυτές τις χώρες αγωνίζονται να οργανώσουν

βιβλιοθήκες, Κέντρα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης τουλάχιστον στα μεγάλα αστικά κέντρα και στα Πανεπιστήμια, προσπαθώντας να υποστηρίξουν κυρίως την εκπαίδευση.

Πολλές από αυτές τις χώρες έχουν βοηθηθεί από την Unesco, την IFLA, το UNDP και από τις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες όπως την Αγγλία, την Αμερική, την Γερμανία.

Πολλές έχουν 5αετή και 10αετή προγράμματα ανάπτυξης εθνικών συστημάτων, εναρμονισμένα στο γενικότερο αναπτυξιακό πρόγραμμα.

Αρκετές έχουν ήδη διαμορφώσει δικές τους προδιαγραφές για τις πανεπιστημιακές και ειδικές βιβλιοθήκες π.χ. η Νιγηρία ή έχουν αναπτύξει προγράμματα βιβλιοθηκονομικών σπουδών ως το επίπεδο του διδακτορικού διπλώματος π.χ. Τουρκία.

Ποιο όμως είναι το νόημα μιας τέτοιας, έστω και σύντομης ιστορικής αναδρομής και ποιοι οι λόγοι να δοθεί έστω και σε υποτυπώδη μορφή, η διεθνής κατάσταση.

Μοναδικός στόχος να αποδειχθεί ότι η Ελλάδα δεν εντάσσεται σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες και ότι ανήκει σε μια ιδιότυπη κατηγορία, την κατηγορία Δέλτα. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι χώρες που ενώ ανήκουν στην Δύση και στο ελεύθερο οικονομικό σύστημα, ποτέ δεν οργάνωσαν συστηματικά τις βιβλιοθήκες και την πληροφόρηση, ούτε υποβοήθησαν τη βιομηχανία, το εμπόριο, τον τουρισμό, τη γεωργία κ.ά. Όσο και αν ψάξει κανείς στην ιστορία της νεώτερης Ελλάδας, από καταβολής ελεύθερου Ελληνικού κράτους, δεν θα βρει ούτε καν κάποια αναφορά για την συστηματική οργάνωση και την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών που να απορρέει από κυβερνητικό προγραμματισμό. Αντίθετα θα διαπιστώσει ότι οι βιβλιοθήκες είναι δημιουργήματα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και ελάχιστων φωτισμένων ανθρώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Σχεδιασμός, νομοθεσία, οργάνωση και διοίκηση, χρηματοδότηση, εκπαίδευση προσωπικού, είναι έννοιες που δεν έχουν περάσει ποτέ ούτε στα 5αετή προγράμματα ούτε σε κωδικούς αριθμούς στον προϋπολογισμό.

Είναι γεγονός ότι για να υπάρξει ανάπτυξη πρέπει να υπάρξει η οργανωμένη πληροφόρηση.

Για τη σωστή διακίνηση της πληροφόρησης είναι απαραίτητο να υπάρχει οργανωμένο εθνικό δίκτυο.

α. Για την οργάνωση σε εθνικό επίπεδο όλων των πηγών της πληροφόρησης και

β. Για την οργάνωση της ανταλλαγής της πληροφόρησης με τον έξω από τον εθνικό χώρο κόσμο.

Για την οργάνωση του εθνικού δικτύου απαιτούνται:

-Χάραξη εθνικής πολιτικής της πληροφόρησης.

-Επαρκής χρηματοδότηση για την εκτέλεση του προγράμματος .

-Νομοθεσία.

-Ειδικευμένο προσωπικό πολλών ειδικοτήτων όλων των βαθμίδων.

-Κατάλληλο έντυπο ή μη υλικό στην εθνική γλώσσα, με παράλληλη χάραξηπολιτικής, για μεταφράσεις, συγγραφή βιβλίων, έκδοση περιοδικών, παραγωγή οπτικοακουστικών μέσων, π.χ. Δανία, Βουλγαρία.

-Δημιουργία κλίματος καλής συνεργασίας σε εθνικό επίπεδο όλων των σχετικών οργανισμών, βιβλιοθήκες κ.λ.π.

-Υποστήριξη της προαγωγής της βιβλιοθηκονομίας από την Πολιτεία.

Χρηματοδότηση των σχετικών φορέων όπως της Ένωσης Βιβλιοθηκονομικών, του Βιβλιοθηκονομικού Κέντρου κλπ για την επεξεργασία των αναγκαίων και βασικών εκδόσεων, όπως τους κανόνες καταλογογράφησης, λήμματα κ.λ.π. ^{π.χ} Δανία, Ολλανδία, Γερμανία, Ιαπωνία.

Χωρίς αυτή τη συγκρότηση δεν είναι δυνατόν να αναφερόμαστε στη συμβολή των βιβλιοθηκών και της πληροφόρησης στην εθνική ανάπτυξη .

Σημειώνεται ότι όπου υπάρχει οργανωμένη πληροφόρηση, σε όλη την έκταση της χώρας στον ίδιο βαθμό ή σχεδόν στον ίδιο βαθμό, αυτό αποτελεί παράγοντα αποκέντρωσης και κατά συνέπεια περιφερειακής ανάπτυξης γιατί γίνεται πόλος έλξης επιστημόνων, καλλιτεχνών, τεχνικών και άλλων, οι οποίοι δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν στην περιφέρεια χωρίς διαρκή ενημέρωση.

Με δεδομένη λοιπόν την ανυπαρξία προγραμμάτων για την οργανωμένη πληροφόρηση στη χώρα μας, ως την ανάληψη της εξουσίας από την παρούσα κυβέρνηση, αντιλαμβανόμαστε ότι κανένας σχεδιασμός σε εθνικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο δεν υποστηριζόταν από την οργανωμένη και τεκμηριωμένη γνώση.

Δεδομένου όμως, όπως είναι γενικά αποδεκτό ότι έχουμε τρεις βασικούς παράγοντες ανάπτυξης τις πηγές, το ανθρώπινο δυναμικό και την πληροφόρηση, έχουμε εκ προίμιου στην Ελλάδα αντί τριών παραγόντων, πηγές, ανθρώπινο δυναμικό, πληροφόρηση, δύο. Δηλαδή πηγές και ανθρώπινο δυναμικό. Εάν τώρα υπολογίσουμε ότι το ανθρώπινο δυναμικό επηρεάζεται σημαντικά από την πληροφόρηση, διαπιστώνουμε ότι θα πρέπει να εξαιρέσουμε ένα μεγάλο ποσοστό από τον δεύτερο παράγοντα, εφόσον η απόδοσή του θα είναι πολύ χαμηλότερη από το επίπεδο αντίστοιχου σε αριθμό και φυσική κατάσταση ανθρώπινου δυναμικού άλλων προηγμένων χωρών. Το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας στερείται σωστής εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης, είναι απληροφόρητο, ανημέρωτο, αφού δεν υπάρχουν οι εκπαιδευτικές, ειδικές και γενικές βιβλιοθήκες.

Αν τώρα αναλογισθούμε ότι χάρι στην έλλειψη της σωστής ενημέρωσης, κάναμε και κάνουμε κακή εκμετάλλευση των πηγών της χώρας ανανεομένων ^{και για} ανανεομένων, παράδειγμα όρυκτά (άλογη εξώρυξη, εκμετάλλευση τους από τους ξένους ^{ΤΧΠ}Πεσινέ) φθάνουμε στο αίσιο "αποτέλεσμα ότι θα πρέπει να αφαιρέσουμε ένα μεγάλο μέρος και από το κεφάλαιο πηγές, αφού δεν γίνεται η σωστή αξιοποίηση.

Δεν θα πρέπει να παραλείψω και την απώλεια για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα της πιο αποδοτικής μερίδας του πληθυσμού μας δηλαδή τους 500.000 μετανάστες που τα τελευταία 30 χρόνια εργάστηκαν στις χώρες της βόρειας και κεντρικής Ευρώπης και που έφυγαν και που έζησαν όλο αυτό το διάστημα χωρίς την υποδομή της πληροφόρησης. Απώλεια που η αξία της είναι ανυπολόγιστη για την μεταπολεμική ανάπτυξη της χώρας.

Μετά από όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, έστω και σε αδρές γραμμές, πως μπορεί ο Έλληνας βιβλιοθηκάριος ή ο Έλληνας πολίτης να οραματισθεί την εθνική ανάπτυξη όταν γνωρίζει καλά πόσο φτωχά είναι τα εφόδια με τα οποία ξεκινάμε για τα 5αετή και άλλα προγράμματα.

Εργάτες, αγρότες, τεχνίτες, τεχνικοί, επιστήμονες, βοηθοί, εργοδότες, υπάλληλοι, νοικοκυρές, διοικητικά στελέχη, όλοι χωρίς εξαίρεση διαθέτουμε ελλιπή ενημέρωση που στοιχίζει στο κοινωνικό σύνολο και στην οικονομία της χώρας και που δυσκολεύει την ομαλή λειτουργία όλων των δραστηριοτήτων μας.

Αν όμως δεν θέλουμε να είμαστε μόνον αρνητικοί αλλά και εποικοδομητικοί, θα πρέπει πέρα από τις διαπιστώσεις να περάσουμε σε θέσεις και να δώσουμε ένα πρόγραμμα που θα μπορούσε αν όχι να καλύψει τα κενά, να φέρει τουλάχιστον την χώρα στον τομέα της πληροφόρησης, σε κάποια στοιχειώδη ανεκτά και παραδεκτά επίπεδα.

Αν η πολιτεία αποφασίσει ότι η χώρα χρειάζεται να περάσει στην εποχή της πληροφόρησης θα μπορούσε να σχεδιάσει ένα 10ετές πρόγραμμα ανάπτυξης ανά πέντε διετή στάδια με κύριους άξονες.

Α. Την Εθνική Βιβλιοθήκη.

Β. Τις εκπαιδευτικές βιβλιοθήκες όλων των βαθμίδων.

Γ. Τις ειδικές βιβλιοθήκες.

Δ. Τις λαϊκές βιβλιοθήκες.

Ε. Το βιβλιοθηκονομικό Κέντρο.

ΣΤ. Το Κέντρο Τεκμηρίωσης.

Ζ. Τις νομαρχιακές και περιφερειακές βιβλιοθήκες.

Η. Την εκπαίδευση του προσωπικού των βιβλιοθηκών.

Δεκαετής πρόγραμμα

1. Πρώτη διετία:
- α. Προϋπολογισμός: 30.000.000.000
- β. Νομοθεσία : Νόμος πλαίσιο
 Νομοθεσία λαϊκών βιβλιοθηκών
 Οργανισμός Εθνικής βιβλιοθήκης
 Οργανικές θέσεις βιβλιοθηκάρων στο δημόσιο τομέα.
- γ. Λειτουργία βιβλιοθηκονομικού κέντρου για τις λαϊκές βιβλιοθήκες.
- δ. Οργάνωση του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης ως συντονιστικού φορέα των ειδικών βιβλιοθηκών.
- ε. Μελέτες για : την Εθνική Βιβλιοθήκη
 μηχανοργάνωση βιβλιοθηκών
 εκπαίδευση των βιβλιοθηκάρων
 εξοπλισμό ελληνικών βιβλιοθηκών (έπιπλα κ.λ.π.).
- στ. Χρηματοδότηση της Ένωσης Βιβλιοθηκάρων.

Αναφέρω ενδεικτικά την πρώτη διετία. Αν δεν υπάρχει η πρώτη αυτή καθοριστική διετία κάθε σκέψη για βιβλιοθήκες, βιβλιοθηκονομία και πληροφόρηση στην Ελλάδα, είναι εκτός πραγματικότητας.

Κλείνοντας θέλω να δηλώσω ότι, αν δεν γίνουν τα όσα ανάφερα παραπάνω, δεν πιστεύω να μπορεί να γίνει οποιαδήποτε σκέψη ότι η βιβλιοθήκη και η πληροφόρηση μπορούν να υπολογισθούν σαν παράγοντες ανάπτυξης της χώρας μας.-

